

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการพัฒนากระบวนการผลิตที่ทันสมัยมากขึ้น ผลผลิตหลักโดยส่วนใหญ่มี สารเคมีเป็นส่วนประกอบ ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายของผู้บริโภค และมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายในประเทศอีกด้วย แต่ ณ วันนี้ การเปลี่ยนแปลงของความนิยมและทัศนคติในการใช้สมุนไพรของคนไทย ส่งผลให้กระแสการใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติกลับมานิยมอีกครั้ง เพราะผู้คนตระหนักว่า สุขภาพสามารถดูแลตัวเองได้ ถ้าพวกเขา นำสมุนไพรเข้ามาเสริมในส่วนที่ขาดไป ก็จะทำให้สุขภาพดีขึ้นและร่างกายแข็งแรงขึ้น ดังนั้น สุขภาพที่ดีจึงเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ต้องดูแลและเอาใจใส่ เพื่อให้สามารถทำงานได้เต็มความสามารถ ช่วยเหลือและสร้างประโยชน์ให้สังคมไทย และประเทศชาติ (ประภัสสร กฤษณะโลม และคณะ, 2543)

รากฐานของสมุนไพรไทยนั้น เกี่ยวพันกับชีวิตมนุษย์มานานนับปี ผ่านการสะสมประสบการณ์ การแก้ปัญหาสุขภาพมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ร่องรอยการมีอยู่ของการใช้สมุนไพรของคนไทย แสดงให้เห็นว่ามีได้เกิดขึ้น และดำรงอยู่อย่างลือลือ ๆ หากแต่ผสมผสานอย่างกลมกลืนและเป็นเอกภาพไปกับชีวิต โดยส่วนรวมประสิทธิภาพทางสมุนไพรที่มีอยู่เป็นเพียงคุณลักษณะส่วนเดียวในอีกหลาย ๆ ส่วนที่ประกอบขึ้นเป็นองค์ประกอบด้านคุณลักษณะอื่น ๆ ของสมุนไพร ไม่ว่าจะเป็นสื่อผ่านความเชื่อ ศรัทธา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ดำรงอยู่ในบริบทของสังคมวัฒนธรรมของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2532)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยนั้น ต้องมองทางด้านสังคมวัฒนธรรมของการใช้สมุนไพรด้วย ซึ่งเป็นเครื่องบ่งบอกว่า สมุนไพรมีความหมายมากกว่าที่ผู้คนเข้าใจกัน ในปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์สมุนไพรจำหน่ายเป็นจำนวนมาก ผู้บริโภคสามารถเลือกได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งในตลาดขณะนี้ มีผลิตภัณฑ์อยู่หลายประเภท (เพ็ญจันทร์ ประดับมุข, 2534) อาทิเช่นประเภทอาหารเสริม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ธัญพืชใช้รับประทานกับนม หรือผสมรับประทานกับน้ำร้อน อาทิเช่น งาดำอบกรอบ งอกข้าวสาลีอบกรอบ ข้าวโอ๊ตอบกรอบ เป็นต้น ประเภทของใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ยาสีฟัน ยาสระผม สบู่ ครีมนวดผม ผงซักฟอก เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว ของใช้เหล่านี้ยังช่วยในการรักษาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากไม่มีสารเคมีเจือปน ไม่เป็นอันตรายต่อสภาพแวดล้อม ประเภทของใช้เสริมความงาม ได้แก่ เจลล้างหน้า (มิ่งคุณ) เจลล้างหน้า (แดงกวาง) เครื่องสำอางทำจาก

สมุนไพร เป็นต้น ประเภทยารักษาโรคทั่วไป ได้แก่ ยาเม็ดแคปซูลรักษาโรคเบาหวาน โรคไต โรคไขข้อ เป็นต้น

ในปัจจุบันนี้ ได้มีการผลิตผลิตภัณฑ์ข้างต้นที่กล่าวมาออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ตามความต้องการของตลาดผู้บริโภคที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับในปัจจุบันมีการเปิดร้านเพื่อการจำหน่ายหลายแห่ง ได้แก่ ซูเปอร์มาร์เก็ต ห้างสรรพสินค้า และตามจุดที่เป็นย่านการค้า ซึ่งแต่ละที่จะมีความแตกต่างกันไปหลายประการ เช่น ราคาที่ต่างกัน ผลิตภัณฑ์ที่ต่างกัน รูปแบบภาชนะที่บรรจุ เป็นต้น ผู้บริโภคสามารถเลือกบริโภคได้เต็มที่ ดังนั้น ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติในการบริโภคสมุนไพรไทยของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อให้เข้าใจถึงสถานะของสมุนไพรที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน และเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น และได้มาตรฐานตามสากล เพื่อเป้าหมายในการขยายตลาดภายในประเทศ

สมุนไพรไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ (ปภัสสร กฤษณะโลม และคณะ, 2543)

1. สมุนไพรไทยที่มีการเพาะปลูกกันอย่างแพร่หลาย มีจำนวน 8 ชนิด ได้แก่ ตะไคร้ มะกรูด ขมิ้น กระเจี๊ยบแดง แมงลัก บัวบก กระเทียม และหญ้าหนวดแมว
2. สมุนไพรไทยที่มีการเพาะปลูกบ้างแล้ว แต่ยังไม่แพร่หลาย จำนวน 10 ชนิด ได้แก่ กานพลู ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ตะไคร้หอม ดีปลี ทานตะวัน มะขามแขก เทียนเกล็ดหอย ว่านหางจระเข้ ชะเอมเทศ และคองคิงส์
3. สมุนไพรที่เป็นไม้ป่าธรรมชาติ ยังไม่มีการพัฒนามาเพาะปลูก จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ เร่ว กระวาน ลำไย และระย่อม
4. สมุนไพรไทยที่มีการส่งออกอยู่แล้ว และมีศักยภาพที่จะมีการพัฒนาการส่งออกให้มากขึ้น จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ หมาก ชิง พริกไทย ใบพลู และมะขาม

การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยนั้น ต้องมองทางด้านสังคมวัฒนธรรมของการใช้สมุนไพรด้วย ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า สมุนไพรไทยในปัจจุบันมีการปรับปรุงพัฒนาออกมาจำหน่ายกันหลากหลายมากมาย ผู้บริโภคสามารถเลือกบริโภคได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ประเภทของสมุนไพรไทยที่มีจำหน่ายในรูปแบบต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น

1. ประเภทของใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ยาตีฟันข่อย ยาตีฟันดอกดาวเรือง ยาสระผม ประคำดีควาย ยาสระผมผสมดอกอัญชัน สบู่สมุนไพร สบู่ขมิ้น สบู่ดอกดาวเรือง ครีมนวดผสมดอกดาวเรือง ผงซักฟอกจากน้ำมันพืช ฯลฯ

2. ประเภทของใช้เสริมความงาม ได้แก่ เจลล้างหน้าแดงกวาง เจลล้างหน้ามัจจุศร เครื่องสำอางสมุนไพร เป็นต้น

3. ประเภทอาหารเสริม ได้แก่ จมูกข้าวสาลีอบกรอบ ผลิตภัณฑ์ธัญพืชที่ใช้รับประทานกับนม หรือเป็นขนมของว่าง งาดำอบกรอบ ข้าวโอ๊ตอบแห้งละลายกับน้ำร้อนพร้อมดื่ม เป็นต้น

4. ประเภทการรักษาโรคทั่วไป ได้แก่ ยาเม็ดแคลเซียมรักษาโรคต่าง ๆ เช่น โรคไขข้อ เบาหวาน โรคไต นอกจากนี้ยังมีการนำมาผสมกับสุราหรือเหล้าบางประเภท เพื่อใช้ดื่มบำรุงร่างกาย

ประเภทของผลิตภัณฑ์สมุนไพรดังที่กล่าวมานี้ ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมได้ เนื่องจากไม่มีสารเคมีเจือปน มีผลข้างเคียงต่อร่างกายน้อยมาก ปัจจุบันผลิตภัณฑ์สมุนไพรในรูปแบบต่าง ๆ ออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ตามความต้องการของตลาดผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น ร้านจำหน่ายเปิดหลายแหล่ง เช่น ซูเปอร์มาร์เก็ต ห้างสรรพสินค้า หรือในย่านการค้าต่าง ๆ ซึ่งแต่ละที่จะมีความแตกต่างกันหลายประการ เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ต่างกัน ราคาที่ต่างกัน การบรรจุหีบห่อที่แตกต่างกัน รวมถึง การส่งเสริมการตลาดของแต่ละแห่ง เป็นต้น

เนื่องจากในปัจจุบันสมุนไพรไทยได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก จากการศึกษาของ มานีสงค์ ปฐมวิริยะวงศ์ (2542) ที่ศึกษาเรื่อง ตลาดอุตสาหกรรมเครื่องสำอางสมุนไพรไทยตามทัศนนะของผู้บริโภค และปภัตสร กฤษณะโลม และคณะ (2543) ที่ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของคนวัยทำงานต่อสมุนไพรไทย พบว่า ผู้ใช้สมุนไพรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 20 ปีขึ้นไป มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท มีการศึกษาระดับปริญญาตรี สมรสแล้ว ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 136,323 คน (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรสาคร, 2545) เป็นกลุ่มคนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ใกล้เคียงกับกลุ่มคนที่ใช้สมุนไพรไทย และเป็นกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มใหญ่ที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาให้ทราบ ว่า บุคคลเหล่านี้มีความคิดเห็นต่อสมุนไพรไทยในด้านส่วนประสมการตลาดอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น มีมาตรฐานตามสากล เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และขยายตลาดภายในประเทศ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาทัศนคติในการใช้สมุนไพรไทยของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบทัศนคติในการใช้สมุนไพรไทยของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจ และเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยให้มีคุณภาพ

นิยามศัพท์

ทัศนคติ หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึก ท่าทีที่แสดงออกของบุคคลที่มีต่อสมุนไพรไทย
สมุนไพรไทย หมายถึง ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ ที่ได้รับการแปรรูปจากพืชผักผลไม้
ที่ถือได้ว่าเป็นสมุนไพรทั้งสิ้น

พนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม หมายถึง บุคคลทั่วไปซึ่งรับจ้างให้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ใน
โรงงานอุตสาหกรรม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร